

วารสารอิเล็กทรอนิกส์
ทางการศึกษา

OJED, Vol. 13, No. 1, 2018, pp. 349 - 363

O J E D

An Online Journal
of Education

<http://www.edu.chula.ac.th/ojed>

การพัฒนากรอบแนวคิดการบริหารวิชาการของโรงเรียนศิลาจารพิพัฒน์
ตามแนวคิดพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

Development of the Conceptual Framework for Academic Management of
Silacharnphiphat School Based on the Concept of the Democratic Citizen

นางสาวจริยา บัวสำเริง *

Jariya Buasumrerng

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชญาพิมพ์ อุสาโท **

Asst. Prof. Chayapim Usaho, Ph.D.

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเอกสาร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากรอบแนวคิด 2 กรอบแนวคิด ได้แก่ 1) คุณลักษณะพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย 2) การบริหารวิชาการ โดยใช้การสังเคราะห์จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบศึกษาเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร และการวิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องจำนวน 13 ฉบับ

ผลการวิจัยพบว่า 1) กรอบแนวคิดคุณลักษณะพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ได้แก่ 1.1 ความรับผิดชอบ 1.2 การมีส่วนร่วม 1.3 การเคารพกติกา 1.4 ความยุติธรรมในสังคม 1.5 การคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณ และ 1.6 การเคารพสิทธิและเสรีภาพ 2) กรอบแนวคิดการบริหารวิชาการ ประกอบด้วย 2.1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2.2 การจัดการเรียนการสอน 2.3 การพัฒนาสื่อและแหล่งเรียนรู้ และ 2.4 การวัดและประเมินผล

* นิสิตมหาบัณฑิตสาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชา นโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: jariya.bua@gmail.com

**อาจารย์ประจำสาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชา นโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: chayapim.u@chula.ac.th

ISSN1905-4491

Abstract

This study was documentary research. The purposes of this research were to study two conceptual frameworks of: 1) the characteristics of the democratic citizen, and 2) academic management. This research used the synthesis method from relevant documents, and research instruments included data recording. Data were analyzed by content analysis and frequency tables from 13 documents.

The research found that: 1) the main issues regarding the conceptual frameworks of the concept of the characteristics of the democratic citizen were: 1.1 responsible, 1.2 participatory, 1.3 respects the rules, 1.4 justice-oriented, 1.5 critical thinking, and 1.6 respect the rights and freedoms; 2) the conceptual framework of guidelines for academic management based on the concept of the particulars of the citizens in a democracy with the subject issues as follows: 2.1 development of curriculum, 2.2 teaching and learning, 2.3 development of media and learning resources, and 2.4 measurement and evaluation.

คำสำคัญ: การบริหารวิชาการ / คุณลักษณะพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

KEYWORDS: ACADEMIC ADMINISTRATION / CHARACTERISTICS OF DEMOCRACY CITIZENS

บทนำ

การที่บุคคลไม่มีคุณลักษณะของพลเมืองประชาธิปไตยคิดอย่างไม่มีเหตุและผล ไม่มีระเบียบวินัย ใช้เสรีภาพไม่ถูกต้อง ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมืองการปกครอง สิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศ ทั้งนี้ การพัฒนาให้มีคุณภาพ มีภูมิคุ้มกัน เพื่อตั้งรับกับวิกฤติและการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในยุคโลกาภิวัตน์ (ชัยอนันต์ สุเมศวณิช, 2547) จำเป็นอย่างยิ่งที่การศึกษาขั้นพื้นฐานของการดำรงชีวิต ทักษะความรู้ทางด้านสังคมการเมืองและสิทธิของความเป็นพลเมืองเป็นความรู้ประการหนึ่งที่จะทำให้บุคคลเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมวิถีประชาธิปไตยที่บุคคลต้องมีความรู้และเจตคติที่เหมาะสม (วันชัย ต้นศิริ, 2557) โรงเรียนสีลาจารพิพัฒน์ เป็นโรงเรียนขนาดกลาง บริบทของสถานศึกษาตั้งอยู่ในชุมชนแออัด ผู้ปกครองมีฐานะยากจน และหย่าร้าง ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพผู้เรียนทั้งด้านวิชาการ และพฤติกรรม ในด้านวิชาการวิเคราะห์ได้จากผลการทดสอบระดับชาติ O-NET เปรียบเทียบผล 3 ปีซ้อนหลัง ระหว่างปีการศึกษา 2557 – 2559 โดยเฉลี่ยมีคะแนนต่ำกว่าระดับประเทศ และผู้เรียนจบการศึกษาไม่ตรงตามกรอบเวลาที่กำหนด คิดเป็นร้อยละ 30 ปัญหาด้านพฤติกรรมผู้เรียนร้อยละ 10 มีปัญหาได้แก่ ปัญหายาเสพติด ปัญหาทะเลาะวิวาท ร้อยละ 1 ตั้งครมภ์ในวัยเรียน และติดเกม (รายงานประจำปีโรงเรียนสีลาจารพิพัฒน์, 2559)

ปัญหาดังกล่าวสอดคล้องกับ รายงานสำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร พบว่าวัยรุ่น มักใช้อินเทอร์เน็ตในการเล่นเกม และการสนทนาออนไลน์ (Chat) เพิ่มขึ้นอย่างมาก ซึ่งนอกจากจะหมดเวลาไปกับกิจกรรมนี้แล้วยังอาจนำไปสู่การถูกล่อลวง หรือชักชวนไปตามแหล่งอบายมุข และพบว่า มีวัยรุ่นอายุต่ำกว่า 20 ปี นิยมเที่ยวสถานเริงรมย์ (ร้อยละ 8.9) ถึงแม้ว่าจะมีกฎหมายห้ามแต่การบังคับใช้กฎหมายไม่จริงจัง สถานที่เหล่านี้ถือเป็นแหล่งมั่วสุมสำหรับวัยรุ่นที่หนีไม่พ้นเรื่องดื่มสุรา สูบบุหรี่ หรือมีเพศสัมพันธ์กัน จนนำไปสู่ปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2553) นอกจากนี้ตามรายงานของ World bank (2015) กล่าวว่า ประเทศไทยใช้งบประมาณด้านการศึกษา โดยเฉพาะในด้านการดำเนินงานตามแผนปฏิรูปการศึกษากว่าร้อยละ 25 ของงบประมาณทั้งหมด แต่จากผลการประเมินผล

คุณภาพการศึกษาที่สำคัญในหลายปีที่ผ่านมาพบว่าผลการดำเนินงานยังไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ เป้าหมาย (องค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ, 2016)

การแก้ปัญหาดังกล่าวต้องเริ่มจากการปลูกฝังให้ผู้เรียนตระหนักรู้ในบทบาทหน้าที่ เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น มีความรับผิดชอบ และมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ผ่านการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง คือ การศึกษาที่มุ่งปลูกฝังให้ประชาชนของรัฐมีคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองที่เหมาะสม มีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นต่อการปกครอง รู้จักสิทธิ หน้าที่และการปกป้องสิทธิของบุคคลและประโยชน์สาธารณะ มีความรู้ความสามารถในการตัดสินใจอย่างมีคุณภาพและอยู่บนข้อเท็จจริงและเหตุผล และรวมถึงการมีทักษะในการเป็นพลเมือง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557) การแสดงความคิดเห็นเชิงสร้างสรรค์ การปรึกษาหารือ การแสดงออกทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ จึงเกิดแนวคิดการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง (Democratic Citizenship Education) เพื่อให้สังคมไทยเกิดความตระหนัก และรู้เท่าทันการใช้สิทธิและเสรีภาพตามวิถีประชาธิปไตย (เฉลิมชัย พันธุ์เลิศ, 2556) งานวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดการพัฒนาพลเมืองคุณภาพ พบว่า โดยรวมการบริหารวิชาการตามแนวคิดการพัฒนาพลเมืองคุณภาพอยู่ในระดับมาก ด้านการจัดการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยสูงสุดโดยเน้นการ มีคุณธรรม ความสำเร็จต่อสังคม (เสาวภา นิสม์โกมล, 2558)

การที่จะสร้างเยาวชนของประเทศให้มีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ในกรอบแนวคิดความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยนั้น ต้องเริ่มตั้งแต่การจัดการศึกษาในโรงเรียนตั้งแต่ระดับอนุบาล จนถึงระดับมหาวิทยาลัย ซึ่งมีนักวิชาการได้กำหนดและจัดทำแนวทางการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ดังนี้ การสร้างความเป็นพลเมืองของออสเตรเลีย มีการดำเนินการจัดทำหลักสูตรระดับชาติ การกำหนดสาระหลัก การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผลที่มุ่งไปสู่เป้าหมายในการสร้างพลเมืองที่ตื่นตัวและพลเมืองที่มีความรู้และมีข้อมูลที่มากพอ อีกทั้งหน่วยงานสนับสนุนที่เป็นแกนสำคัญในการเรียนรู้เรื่องพลเมืองศึกษา ควรมีสื่อและแหล่งเรียนรู้สำหรับการเรียนการสอนสิทธิมนุษยชนศึกษาสำหรับโรงเรียน (มนัสนันท์ น้ำสมบูรณ์, 2560) นอกจากนี้การเรียนการสอนมุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอน 3 ประการ ได้แก่ 1.การสร้างให้เกิดความรู้ความเข้าใจ (Cognitive domain) และนำไปประยุกต์ใช้ได้ 2.การสร้างทักษะในความเป็นพลเมือง (Psychomotor domain) คือ เกิดทักษะที่สำคัญสำหรับพลเมือง 3.การสร้างทัศนคติหรือเจตคติต่อประชาธิปไตย (Affective domain) ได้แก่ เกิดความตระหนัก เต็มใจ และมีทัศนคติประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นหรือเผชิญอยู่ (ถวิลวดี บุรีกุล, 2557)

งานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจ กรอบแนวคิดพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย และการบริหารวิชาการ และ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาแนวทางการบริหารวิชาการของโรงเรียนลาจารย์พัฒนาตามแนวคิดพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย เสนอแนวทางการบริหารวิชาการให้สถานศึกษาได้นำไปวางแผนดำเนินการ กำกับติดตาม และปรับปรุงพัฒนาในการพัฒนาให้เยาวชนต่อไป

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษากรอบแนวคิดพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยและการบริหารวิชาการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนากรอบแนวคิดการบริหารวิชาการของโรงเรียนลาจารย์พัฒนา ตามแนวคิดพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย เป็นการวิจัยเอกสาร (Document research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับกรอบแนวคิดพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย และการบริหารวิชาการ ดังนี้

- 1) เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ได้แก่
  - 1.1) คุณลักษณะของผู้ที่มีความเป็นประชาธิปไตย (ทศนา เขมมณี, 2536)
  - 1.2) ประเภทของพลเมือง: การศึกษากับการเมืองเพื่อประชาธิปไตย (Westheimer & Kahne, 2004)
  - 1.3) คุณลักษณะความเป็นพลเมือง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)
  - 1.4) คุณลักษณะของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย (ทิพย์พพร ตันติสุนทร, 2556)
  - 1.5) คุณลักษณะพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย (เฉลิมชัย พันธุ์เลิศ และคณะ, 2556)
  - 1.6) คุณลักษณะพื้นฐานของความเป็นพลเมือง (วันชัย ตันศิริ, 2557)
- 2) เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารวิชาการ ได้แก่
  - 2.1) เอกสารการสอนการบริหารวิชาการ ขอบข่ายงานวิชาการ (พิชัย เสงี่ยมจิตต์, 2541)
  - 2.2) หลักสูตรและการบริหารวิชาการโรงเรียน (อุทัย บุญประเสริฐ, 2542)
  - 2.3) การบริหารวิชาการ (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2543)
  - 2.4) การบริหารวิชาการในสถานศึกษา (กมล ภูประเสริฐ, 2544)
  - 2.5) หลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา: ด้านวิชาการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550)
  - 2.6) ขอบเขตของการบริหารวิชาการ (สมาน อัครภูมิ, 2551)
  - 2.7) ขอบเขตของการบริหารวิชาการ (เอกชัย กี่สุขพันธ์, 2552)

ขั้นตอนที่ 2 ออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาข้อมูล โดยใช้เป็นการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยแบ่งเครื่องมือออกเป็น 2 แบบ ดังนี้

แบบที่ 1 แบบวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

แบบที่ 2 แบบวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดการบริหารวิชาการ

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร โดยใช้การวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และวิเคราะห์ความถี่ โดยเลือกใช้ให้เหมาะสมกับลักษณะของเอกสาร

ผลการวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้ ได้นำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 กรอบแนวคิดพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

การศึกษาแนวคิดพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ได้มาจากการสังเคราะห์แนวคิดและค้นพบของนักวิชาการ จำนวน 5 ท่าน และสถาบันการศึกษา 1 สถาบัน สามารถสรุปได้ว่า แนวคิดพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ประกอบด้วย 6 คุณลักษณะ ได้แก่ 1. ความรับผิดชอบ 2. การมีส่วนร่วม 3. การเคารพกติกา 4. ความยุติธรรมในสังคม 5. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และ 6. การเคารพสิทธิและเสรีภาพ เมื่อนำข้อค้นพบทั้งหมดมาวิเคราะห์เนื้อหา และวิเคราะห์ความถี่ พบว่ามีความสอดคล้องกัน ดังตาราง 1

ตาราง 1 แบบวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดพลเมืองในระบบประชาธิปไตย

คุณลักษณะพลเมือง ในระบบ ประชาธิปไตย	แนวคิดพลเมืองในระบบประชาธิปไตย	นักวิชาการ					
		ทีศนา แซงเงณี (2536)	Westheimer, J and Kahne J. (2004)	สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2553)	ทิพย์พพร ตันติสุนทร (2556)	เฉลิมชัย พันธุ์เลิศ (2556)	วันชัย ตันศิริ (2557)
1. ความรับผิดชอบ	1.1 พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ		√				
	1.2 รับผิดชอบต่อสังคม			√			
	1.3 รักเสรีภาพ มีความรับผิดชอบ				√		
	1.4 ใช้เสรีภาพด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม					√	
2. การมีส่วนร่วม	2.1 พลเมืองที่มีส่วนร่วม		√				
	2.2 มีส่วนร่วมทางการเมือง					√	
	2.3 เข้าใจระบอบประชาธิปไตยและมีส่วนร่วม			√			
3. การเคารพกติกา	3.1 เคารพกฎหมาย ยึดหลักนิติรัฐ				√		
	3.2 เคารพกฎหมาย และกฎกติกา					√	
4. ความยุติธรรมในสังคม	4.1 พลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมในสังคม		√				
	4.2 รักความเป็นธรรม และความเสมอภาค					√	
	4.3 เคารพความเสมอภาค และยุติธรรม				√		
	4.4 ใจกว้าง รู้จักรับฟังผู้อื่น พิจารณาความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างเป็นธรรม	√					
5. การคิดอย่างมี วิจาร์ณญาณ	5.1 คิดวิเคราะห์อย่างเป็นเหตุผล				√		
	5.2 คิดอย่างมีวิจาร์ณญาณและมีเหตุผล					√	
	5.3 ยึดหลักเหตุผลในการตัดสินใจ	√					
	5.4 รู้จักการแก้ไขปัญหาโดยสันติวิธี	√					
	5.5 ยึดมั่นในหลักสันติวิธี				√		
	5.6 เชื่อในกระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้ง โดยไม่ใช้ความรุนแรง						√
	5.7 พลเมืองในรัฐ เน้นใฝ่หาสันติมากกว่าสงคราม						√

คุณลักษณะพลเมืองใน ระบอบประชาธิปไตย	แนวคิดพลเมืองในระบอบ ประชาธิปไตย	นักวิชาการ				
		ทีศนา แซมมณี (2536)	Westheimer and Kahne (2004)	สำนักงานเลขาธิการสภา การศึกษา (2553)	ทิพย์พพร ตันตสุนทร (2556)	เฉลิมชัย พันธุ์เลิศ (2556)
6. การเคารพสิทธิและ เสรีภาพ	6.1 สิทธิมนุษยชน และ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม				√	
	6.2 ใช้สิทธิ แต่ไม่ละทิ้งหน้าที่					√
	6.3 ให้สิทธิ เสรีภาพ เปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้ใช้ความคิด	√				
	6.4 เคารพสิทธิผู้อื่น			√		
	6.5 เคารพในความเป็นบุคคล และการตัดสินใจของผู้อื่น	√				
	6.6 มีภราดรภาพ และเคารพความแตกต่าง			√		√
	6.7 ปฏิบัติต่อกันเยี่ยงสุภาพชน					√
	6.8 เห็นคนเท่าเทียมกัน			√		
	6.9 มีอิสระและพึ่งพาตนเองได้			√		

จากตารางสามารถสรุปความสอดคล้องของแนวคิดพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยทั้ง 5 ท่านและ 1 สถาบันการศึกษา ได้ดังนี้

1. ความรับผิดชอบ (f=4) มีแนวคิดที่สอดคล้อง ดังนี้
  - 1.1. พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ (f=1)
  - 1.2. ความรับผิดชอบต่อส่วนบุคคล (f=1)
  - 1.3. รักเสรีภาพ มีความรับผิดชอบ (f=1)
  - 1.4. ใช้เสรีภาพด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม (f=1)
2. การมีส่วนร่วม (f=3) มีแนวคิดที่สอดคล้อง ดังนี้
  - 2.1. พลเมืองที่มีส่วนร่วม (f=1)
  - 2.2. มีส่วนร่วมทางการเมือง (f=1)
  - 2.3. เข้าใจระบอบประชาธิปไตยและมีส่วนร่วม (f=1)
3. การเคารพกติกา (f=2) มีแนวคิดที่สอดคล้อง ดังนี้
  - 3.1. เคารพกฎหมาย ยึดหลักนิติรัฐ (f=1)
  - 3.2. กฎหมาย และกฏกติกา (f=1)
4. ความยุติธรรมในสังคม (f=4) มีแนวคิดที่สอดคล้องกับความเป็นธรรม ดังนี้
  - 4.1. พลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมในสังคม (f=1)
  - 4.2. รักความเป็นธรรม และความเสมอภาค (f=1)
  - 4.3. เคารพความเสมอภาค และยุติธรรม (f=1)
  - 4.4. ใจกว้าง รู้จักรับฟังผู้อื่น พิจารณาความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างเป็นธรรม (f=1)
5. การคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณ (f=7) มีแนวคิดที่สอดคล้อง ดังนี้
  - 5.1. คิดวิเคราะห์อย่างเป็นเหตุผล (f=1)
  - 5.2. คิดอย่างมีวิจรรย์ญาณและมีเหตุผล (f=1)
  - 5.3. ยึดหลักเหตุผลในการตัดสินใจ (f=1)
  - 5.4. รู้จักการแก้ไขปัญหาโดยสันติวิธี (f=1)
  - 5.5. ยึดมั่นในหลักสันติวิธี (f=1)
  - 5.6. เชื่อในกระบวนการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง โดยไม่ใช้ความรุนแรง (f=1)
  - 5.7. พลเมืองในรัฐ เน้นใฝ่หาสันติมากกว่าสงคราม (f=1)
6. การเคารพสิทธิและเสรีภาพ (f=9) มีแนวคิดที่สอดคล้อง ดังนี้
  - 6.1. สิทธิมนุษยชน และ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม (f=1)
  - 6.2. ใช้สิทธิ แต่ไม่ละทิ้งหน้าที่ (f=1)
  - 6.3. ให้สิทธิ เสรีภาพ เปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้ใช้ความคิด (f=1)
  - 6.4. เคารพสิทธิผู้อื่น (f=1)
  - 6.5. เคารพในความเป็นบุคคล และการตัดสินใจของผู้อื่น (f=1)
  - 6.6. มีภราดรภาพ และเคารพความแตกต่าง (f=1)
  - 6.7. ยอมรับความแตกต่างปฏิบัติต่อกันเยี่ยงสุภาพชน (f=1)
  - 6.8. เห็นคนเท่าเทียมกัน (f=1)
  - 6.9. มีอิสระและพึ่งพาตนเองได้ (f=1)

ตอนที่ 2 กรอบแนวคิดการบริหารวิชาการ

จากการศึกษากรอบแนวคิดพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย พบว่า การส่งเสริมคุณลักษณะพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยมีความเกี่ยวข้องกับการบริหารวิชาการ ดังนี้

1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทย ต้องเริ่มจากการจัดทำกรอบแนวคิดหลักสูตร ปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ ให้สังคมไทยเกิดความตระหนัก และรู้เท่าทันการใช้สิทธิและเสรีภาพตามวิถีประชาธิปไตย (เฉลิมชัย พันธุ์เลิศ, 2556) โดยการจัดทำหลักสูตรต้องมีการดำเนินการจัดทำหลักสูตรระดับชาติ การกำหนดสาระหลัก (มนัสนันท์ น้ำสมบูรณ์, 2560)

2. ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองการเรียนการสอนมุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอน 3 ประการ 1.การสร้างให้เกิดความรู้ความเข้าใจ (Cognitive domain) และนำไปประยุกต์ใช้ได้ 2.การสร้างทักษะในความเป็นพลเมือง (Psychomotor domain) คือ เกิดทักษะที่สำคัญสำหรับพลเมือง 3.การสร้างทัศนคติหรือเจตคติต่อประชาธิปไตย (Affective domain) ได้แก่ เกิดความตระหนัก เต็มใจ และมีทัศนคติประชาธิปไตยต่อปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นหรือเผชิญอยู่ (ถวิลวดี บุรีกุล, 2557) กลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนที่สำคัญคือ การจัดการเรียนการสอนที่เน้นการยอมรับในความแตกต่าง หรือสังคมพหุวัฒนธรรม เนื่องจากการที่จะประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยได้นั้น ไม่ใช่การจัดการศึกษาให้ผู้เรียนเพียงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่การจัดการศึกษาจะต้องลดหรือกำจัดช่องว่างระหว่างผู้เรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี กับผู้เรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจในระดับปานกลาง เพราะความสำเร็จของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ไม่ใช่เพียงเพราะคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกคนในประเทศ (Lin, 2015)

3. ด้านการพัฒนาสื่อและแหล่งเรียนรู้ พบว่า โรงเรียนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเรียนรู้ และเสริมสร้างคุณลักษณะพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยควรมีสื่อและแหล่งเรียนรู้สำหรับการเรียนการสอนสิทธิมนุษยชนศึกษาสำหรับโรงเรียน (มนัสนันท์ น้ำสมบูรณ์, 2560)

4. ด้านการวัดและประเมินผล ข้อค้นพบของ เสาวภา นิสมโกมล ได้ทำการศึกษา เรื่อง กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดการพัฒนาพลเมืองคุณภาพ พบว่า กลยุทธ์หลักในการบริหารวิชาการ คือ การพัฒนาวัดและประเมินผล ที่มุ่งไปสู่เป้าหมายในการสร้างพลเมืองที่ต้นตัวและพลเมืองที่มีความรู้ (มนัสนันท์ น้ำสมบูรณ์, 2560)

ดังนั้นการบริหารวิชาการตามแนวคิดพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย จึงประกอบด้วย 1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2. การจัดการเรียนการสอน 3. การพัฒนาสื่อและแหล่งเรียนรู้ และ 4. การวัดและประเมินผล ดังตาราง 2

ตาราง 2 แบบวิเคราะห์และสังเคราะห์การบริหารวิชาการ

ข้อค้นพบ ขอขำยการ บริหารวิชาการ	ขอขำยการบริหารวิชาการ	นักวิชาการ						
		พิชัย เสงี่ยมจิตต์ (2541)	อุทัย บุญประเสริฐ (2542)	ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543)	กมล ภูประเสริฐ (2544)	กระทรวงศึกษาธิการ (2550)	สมาน อัครภูมิ (2551)	เอกชัย กี่สุพนธ์ (2552)
1. การพัฒนา หลักสูตร สถานศึกษา	1.1 งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้		✓					
	1.2 การบริหารหลักสูตร				✓			
	1.3 การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา					✓	✓	✓
	1.4 การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็น การพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น					✓		
	1.5 การจัดเสริมหลักสูตร	✓						
	1.6 งานปรับปรุงหลักสูตร							✓
	1.7 งานประเมินผลหลักสูตร							✓
2. การจัดการ เรียนการสอน	2.1 การบริหารวิชาการ	✓						
	2.2 การจัดระบบวิชาการ	✓						
	2.3 การพัฒนางานวิชาการ	✓						
	2.4 การวางแผนงานด้านวิชาการ	✓		✓		✓	✓	
	2.5 การจัดดำเนินงานที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน	✓						
	2.6 งานด้านการเรียนการสอน		✓					
	2.7 งานจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา					✓	✓	✓
	2.8 การบริหารการเรียนการสอน				✓			
	2.9 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้					✓		
	2.10 การคัดเลือกหนังสือแบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา					✓		
	2.11 การบริหารการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ				✓			
	2.12 งานอบรมเชิงวิชาการ		✓					
	2.13 การบริหารการวิจัยและพัฒนา				✓			
	2.14 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา					✓		

ข้อค้นพบ ขอบข่ายการ บริหารวิชาการ	ขอบข่ายการบริหารวิชาการ	นักวิชาการ						
		พิชัย เสงี่ยมจิตต์ (2541)	อุทัย บุญประเสริฐ (2542)	ปรียกพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543)	กมล ภูประเสริฐ (2544)	กระทรวงศึกษาธิการ (2550)	สมาคม อัครภูมิ (2551)	เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2552)
2. การจัดการ เรียนการสอน (ต่อ)	2.15 การบริหารโครงการทางวิชาการอื่นๆ				√			
	2.16 การจัดระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้าน วิชาการของสถานศึกษา					√		
	2.17 งานนิเทศภายใน		√					
	2.18 การนิเทศการสอน			√				
	2.19 การนิเทศการศึกษา					√		√
	2.20 การบริหารการนิเทศภายใน				√			
	2.21 การนิเทศและพัฒนาการเรียนการสอน						√	
	2.22 การแนะแนว						√	
3. การพัฒนาสื่อ และแหล่งเรียนรู้	3.1 งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน		√					
	3.2 การจัดสื่อการเรียนการสอน			√				
	3.3 การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา					√		
	3.4 งานสื่อวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน							√
	3.5 งานศูนย์สื่อการเรียนการสอน							√
	3.6 งานห้องสมุด		√	√				
	3.7 การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้						√	
	3.8 การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ						√	
	3.9 การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับ สถานศึกษาและองค์กรอื่น						√	
	3.10 การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานสถานประกอบการและ สถาบันอื่นที่จัดการศึกษา						√	

ข้อค้นพบ ขอขำยการ บริหารวิชาการ	ขอขำยการบริหารวิชาการ	นักวิชาการ						
		พิชัย เสงี่ยมจิตต์ (2541)	อุทัย บุญประเสริฐ (2542)	ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543)	กมล ภูประเสริฐ (2544)	กระทรวงศึกษาธิการ (2550)	สมาน อัครภูมิ (2551)	เอกชัย กี่สุพันธ์ (2552)
4. การวัดและ ประเมินผล	4.1 การวัดและประเมินผล	✓	✓	✓				
	4.2 การบริหารการประเมินผลการเรียน			✓				
	4.3 การบริหารการประเมินผลทางวิชาการของสถานศึกษา				✓			
	4.4 การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอน ผลการเรียน					✓		
	4.5 การประเมินผลวิชาการ						✓	
	4.6 งานตรวจสอบและประเมินผลคุณภาพการศึกษา							✓
	4.7 การบริหารข้อมูลและระบบสารสนเทศทางวิชาการ				✓			
	4.8 งานระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร							✓
	4.9 การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐาน การศึกษา					✓		
	4.10 งานประกันคุณภาพการศึกษา							✓
	4.11 งานปรับปรุงและพัฒนามาตรฐานการศึกษา							✓

จากตารางสามารถสรุปความสอดคล้องของแนวคิดการบริหารวิชาการทั้ง 6 ท่าน และ 1 สถาบันการศึกษาและข้อค้นพบของนักวิชาการเกี่ยวกับการบริหารวิชาการแบ่งออกเป็น 4 ขอขำย ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตร (f=9) มีแนวคิดที่สอดคล้องดังนี้
  - 1.1. งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ (f=1)
  - 1.2. การบริหารหลักสูตร (f=1)
  - 1.3. การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา (f=3)
  - 1.4. การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น (f=1)
  - 1.5. การจัดเสริมหลักสูตร (f=1)
  - 1.6. งานปรับปรุงหลักสูตร (f=1)
  - 1.7. งานประเมินผลหลักสูตร (f=1)
2. การจัดการเรียนการสอน (f=28) มีแนวคิดที่สอดคล้องดังนี้
  - 2.1. การบริหารวิชาการ (f=1)
  - 2.2. การจัดระบบวิชาการ (f=1)
  - 2.3. การพัฒนางานวิชาการ (f=1)
  - 2.4. การวางแผนงานด้านวิชาการ (f=4)

- 2.5. การจัดทำเนื้องานที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน (f=1)
- 2.6. งานด้านการเรียนการสอน (f=1)
- 2.7. งานจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา (f=3)
- 2.8. การบริหารการเรียนการสอน (f=1)
- 2.9. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ (f=1)
- 2.10. การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียน เพื่อใช้ในสถานศึกษา (f=1)
- 2.11. การบริหารการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ (f=1)
- 2.12. งานอบรมเชิงวิชาการ (f=1)
- 2.13. การบริหารการวิจัยและพัฒนา (f=1)
- 2.14. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา (f=1)
- 2.15. การบริหารโครงการทางวิชาการอื่นๆ (f=1)
- 2.16. การจัดระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา (f=1)
- 2.17. งานนิเทศภายใน (f=1)
- 2.18. การนิเทศการสอน (f=1)
- 2.19. การนิเทศการศึกษา (f=2)
- 2.20. การบริหารการนิเทศภายใน (f=1)
- 2.21. การนิเทศและพัฒนารับการเรียนการสอน (f=1)
- 2.22. การแนะแนว (f=1)
3. การพัฒนาสื่อ และแหล่งเรียนรู้ (f=11) มีแนวคิดที่สอดคล้องดังนี้
  - 3.1. งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน (f=1)
  - 3.2. การจัดสื่อการเรียนการสอน (f=1)
  - 3.3. การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (f=1)
  - 3.4. งานสื่อวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน (f=1)
  - 3.5. งานศูนย์สื่อการเรียนการสอน (f=1)
  - 3.6. งานห้องสมุด (f=2)
  - 3.7. การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ (f=1)
  - 3.8. การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ (f=1)
  - 3.9. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น (f=1)
  - 3.10. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุ องค์กร หน่วยงานสถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา (f=1)
4. การวัดและประเมินผล (f=14) มีแนวคิดที่สอดคล้องดังนี้
  - 4.1. การวัดและประเมินผล (f=3)
  - 4.2. การบริหารการประเมินผลการเรียน (f=1)
  - 4.3. การบริหารการประเมินผลทางวิชาการของสถานศึกษา (f=1)
  - 4.4. การวัดผล ประเมินผล (f=1)
  - 4.5. และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน (f=1)
  - 4.6. การประเมินผลวิชาการ (f=1)
  - 4.7. งานตรวจสอบและประเมินผลคุณภาพการศึกษา (f=1)

- 4.8. การบริหารข้อมูลและระบบสารสนเทศทางวิชาการ (f=1)
- 4.9. งานระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร (f=1)
- 4.10. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา (f=1)
- 4.11. งานประกันคุณภาพการศึกษา (f=1)
- 4.12. งานปรับปรุงและพัฒนามาตรฐานการศึกษา (f=1)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย พบว่า

1) กรอบแนวคิดพลเมืองในระบบประชาธิปไตย ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดพลเมืองในระบบประชาธิปไตย ประกอบด้วย 6 คุณลักษณะ ได้แก่ 1.1 ความรับผิดชอบ 1.2 การมีส่วนร่วม 1.3 การเคารพกติกา 1.4 ความยุติธรรมในสังคม 1.5 การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และ 1.6 การเคารพสิทธิและเสรีภาพ ซึ่งในคุณลักษณะด้านความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วม และการมุ่งเน้นความยุติธรรมในสังคม สอดคล้องกับ จารุกิตต์ สิทธิยานนท์ ที่ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารวิชาการของโรงเรียนมาตรฐานสากลตามแนวคิดพลเมืองโลกศึกษา กล่าวว่า การพัฒนาผู้เรียนตามแนวคิดพลเมืองโลกศึกษาด้านพฤติกรรมนั้นต้องมีการปลูกฝังความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมในสังคม การส่งเสริมให้ใช้สันติวิธีในการแก้ปัญหาและการสร้างแรงจูงใจให้เกิดความกระตือรือร้นทำให้สิ่งที่สร้างสรรค์อย่างเต็มใจ (จารุกิตต์ สิทธิยานนท์, 2559) นอกจากนี้ การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองคุณภาพในระบบประชาธิปไตย ครูควรใช้หลักประชาธิปไตยในการปกครอง คือ ความเสมอภาค การยอมรับ การให้เกียรติกัน เสริมสร้างพลเมืองที่มีส่วนร่วมเกี่ยวกับการเมือง เศรษฐกิจ หรือสิ่งแวดล้อม และเสริมสร้างพลเมืองที่มุ่งเน้นความยุติธรรม (กานต์สินี สุขุมารังสี, 2558) ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สอดคล้องกับ เฉลิมชัย พันธุ์เลิศ กล่าวถึง ทักษะพื้นฐานประชาธิปไตย (Skilled citizen) ประกอบด้วย การคิดอย่างมีวิจารณญาณการทำงานเป็นหมู่คณะ การใช้กระบวนการประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือด้วยเหตุผล (deliberation) (เฉลิมชัย พันธุ์เลิศ, 2556) และในด้านการเคารพกติกา การเคารพสิทธิ และเสรีภาพ มีความสอดคล้องกับรายงานผลการวิจัยของ ธัญรัช วิภัติภูมิประเทศ ซึ่งได้ศึกษาคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของผู้เรียน ประกอบด้วย ความเคารพกติกา เคารพสิทธิผู้อื่น และมีความรับผิดชอบต่อสังคม (ธัญรัช วิภัติภูมิประเทศ, 2556)

2) กรอบแนวคิดการบริหารวิชาการ ผลการวิจัยพบว่า การบริหารวิชาการ ประกอบด้วย 4 ขอบข่าย ได้แก่ 2.1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2.2 การจัดการเรียนการสอน 2.3 การพัฒนาสื่อและแหล่งเรียนรู้ และ 2.4 การวัดและประเมินผล ซึ่งมีผลการวิจัยพบว่าสภาพการจัดการเรียนการสอนเป็นจุดแข็งและมีปัจจัยภายนอกด้านการเมืองและนโยบายเป็นโอกาสเอื้อต่อการเร่งพัฒนาการบริหารวิชาการ ส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษา (ทัตพร ปุมสีดา, 2559) การพัฒนาสื่อและแหล่งเรียนรู้ มีความสำคัญเนื่องจากการสร้างความเป็นพลเมืองควรมีสื่อและแหล่งเรียนรู้สำหรับการเรียนการสอนสิทธิมนุษยชนศึกษาสำหรับโรงเรียน (มนัสนันท์ น้ำสมบูรณ์, 2560) และ เสาวภา นิสภโกมล ที่ศึกษาเรื่องกลยุทธ์การบริหารวิชาการตามแนวคิดการพัฒนาพลเมืองคุณภาพ กล่าวว่า การบริหารวิชาการที่ส่งเสริมการพัฒนาพลเมืองคุณภาพ ประกอบด้วย การพัฒนาสื่อและเทคโนโลยี พัฒนาหลักสูตร การนิเทศการสอน การจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล (เสาวภา นิสภโกมล, 2558)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำกรอบการบริหารวิชาการตามแนวคิดพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยเป็นแนวทางในการวางแผน และดำเนินการในสถานศึกษาในการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำกรอบแนวคิดพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาให้มีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยร่างเป็นกลยุทธ์สถานศึกษา และมีการเพิ่มคุณลักษณะที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา สภาพชุมชน และสถานการณ์ปัจจุบันเพื่อให้เกิดความเหมาะสมและประสิทธิภาพสูงสุดในการพัฒนาการบริหารวิชาการ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารวิชาการเพื่อนำผลที่ได้ไปใช้พัฒนาผู้เรียนให้มีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

2.2 ศึกษารูปแบบการบริหารวิชาการที่มีความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กมล ภู่งประเสริฐ. (2542). *การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: ทิพย์พิบูลิเคชั่น.

กานต์สินี สุขุมารังสี. (2558). *แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองคุณภาพในระบอบประชาธิปไตยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.*

จารุกิตต์ สิทธิยานนท์. (2559). *แนวทางการพัฒนาการบริหารวิชาการของโรงเรียนมาตรฐานสากลตามแนวคิดพลเมืองโลกศึกษา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.*

เฉลิมชัย พันธุ์เลิศ, อรรถพล อนันตวรสกุล, วัฒนา อัครพานิช และ ทศนวรรณ บรรจง. (2556). *กรอบแนวคิดหลักสูตรการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทย. กรุงเทพมหานคร: เทคนิค อิมเมจ*

ชัยอนันต์ สุนทวณิช. (2542). *พระราชรัฐกับการเปลี่ยนแปลง. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สถาบันนโยบายการศึกษา*

ถวิลวดี บุรีกุล, เออเจนี เมรอโอ และ รัชวดี แสงมเหหมัด. (2557). *การสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันประปวกเกล้า.*

ทัศพร ปุ่มสีดา. (2559). *การนำเสนอกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.*

ทิพย์พาวร ต้นติสุนทร. (2556). *การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง (Civic education for Thai society). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สถาบันนโยบายการศึกษา.*

ทิตนา แคมมณี. (2536). *หลักการและรูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามวิถีชีวิตไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*

- ธัญธัช วิภัติภูมิประเทศ. (2556). รายงานวิจัยความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2543). การบริหารวิชาการ. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- พลังเยาวชน พลังพลเมือง การจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง. (2557). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- พิชัย เสี่ยมจิตต์. (2541). เอกสารการสอนบริหารวิชาการ ขอบข่ายงานวิชาการ. อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- มนัสนันท์ น้ำสมบูรณ์. (2560). พลเมืองประชาธิปไตยของออสเตรเลีย, ใน พงนา อาภาณูรักษ์ (บรรณาธิการ), เมื่อครูไทยเรียนรู้การสอนประชาธิปไตยในออสเตรเลีย. (น. 59-68). กรุงเทพฯ: มูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท.
- รายงานประจำปี. (2559) กรุงเทพฯ: โรงเรียนศิลาจารพิพัฒน์.
- รายงานวิจัยเพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง. (2559). กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- วันชัย ตันศิริ. (2557). ศาสตร์การสอนความเป็นนักประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ : สถาบันนโยบายศึกษา.
- สมาน อัครภูมิ. (2551). การบริหารการศึกษสมัยใหญ่: แนวคิด ทฤษฎีและการปฏิบัติ (3 ed.). อุบลราชธานี: อุบลกิจจออฟเซท.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. เยาวชน...คนกลุ่มเสียง. [เว็บไซต์]. สืบค้นจาก http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/citizen/news/news_youth.jsp
- เสาวภา นิสมโกมล. (2558). กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดการพัฒนาพลเมืองคุณภาพ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- องค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ. รายงานสถานการณ์วัยรุ่นและเยาวชนในประเทศไทย. [เว็บไซต์]. สืบค้นจาก <http://www.unicef.or.th>
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2542). หลักสูตรและการบริหารวิชาการโรงเรียน. กรุงเทพฯ: สามเจริญพาณิชย์.
- เอกชัย กี่สุขพันธ์. (2552). เอกสารอ่านประกอบการเรียน วิชา 2747410 ภาวะผู้นำทางการศึกษา (Educational Leadership). กรุงเทพฯ: แผนกการพิมพ์ โรงเรียนดอนบอสโก.
- “กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550.” (2550). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 124 ตอนที่ 24ก หน้า 29 – 36, (2550, 16 พฤษภาคม)

ภาษาอังกฤษ

- Lin, A. (2015). Citizenship education in American schools and its role in developing civic engagement: a review of the research [Electronic version]. *Educational Review*, 67(1), 35-63.
- Westheimer, J. and J. Kahne. (2004). What kind of citizen? The politics of educating for Democracy [Electronic version]. *American educational research journal* 41(2), 237-269.